

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS
2018 metai

2

LI

Vilnius 2018

Redakcinė kolegija:

Egidijus ALEKSANDRAVIČIUS

Vytauto Didžiojo universitetas

Jan JURKIEWICZ

Adomo Mickevičiaus universitetas Poznanėje

Zigmantas KIAUPA

Lietuvos istorijos institutas

Česlovas LAURINAVIČIUS

Lietuvos istorijos institutas

Ingė LUKŠAITĖ

Lietuvos istorijos institutas

Elmantas MEILUS (pirmininko pavaduotojas)

Lietuvos istorijos institutas

Jolita MULEVIČIŪTĖ

Lietuvos kultūros tyrimų institutas

Rimvydas PETRAUSKAS

Vilniaus universitetas

Edmundas RIMŠA

Lietuvos istorijos institutas

Jolita SARCEVIČIENĖ (sekretorė)

Lietuvos istorijos institutas

Vladas SIRUTAVIČIUS

Lietuvos istorijos institutas

Gintautas SLIESORIŪNAS (pirmininkas)

Lietuvos istorijos institutas

Darius STALIŪNAS

Lietuvos istorijos institutas

Saulius SUŽIEDĖLIS

Milervilio universitetas

Joachim TAUBER

Šiaurės Rytų institutas Liuneburge

Šio žurnalo straipsnių pavadinimai ir santraukos cituojami duomenų bazėse:

Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in:

HISTORICAL ABSTRACTS. AMERICA: HISTORY AND LIFE.

EBSCO Publishing

ARCHYVŲ SAUGYKLOSE

BERNADETTA M A N Y Š

Adomo Mickevičiaus universitetas Poznanėje

XVIII A. PIRMOSIOS PUSĖS VILNIAUS MAGISTRATO MOKESČIŲ REGISTRAI KAIP VILNIAUS AMATININKŲ TYRIMO ŠALTINIS

Tiriant XVIII a. pirmosios pusės Vilniaus miestiečių bendruomenės, kurios pagrindą šalia pirklių sudarė ir amatininkai, istorijos problemas, būtina išsiaiškinti ne tik tai, ką žinome apie tuo metu Lietuvos sostinėje gyvenusius įvairių profesijų atstovus, bet visų pirma, kokias tyrimų galimybes sudaro archyvuose bei bibliotekose išlikę istoriniai šaltiniai.

Ligšiolinius senojo Vilniaus miestiečių bendruomenės tyrimus galima suskirstyti į dvi grupes. Pirmąją sudaro darbai, kuriuose tiriama miesto visuomenė, suprantama kaip Vilniaus miestiečių visuma, neskirstant jos pagal etninę, religinę ar profesinę priklausomybę. Tokia prieiga būdinga Mindaugo Paknio¹, Davido Fricko², Agniaus Urbanavičiaus³ ir kitų autorių darbams. Antrąją grupę sudaro darbai, kuriuose analizuojamos konkrečios

¹ M. Paknys, *Vilniaus miestas ir miestiečiai 1636 m.: namai, gyventojai, svečiai*, Vilnius, 2006.

² *Wilniane. Żywoty siedemnastowieczne*, oprac., wstępem i komentarzami opatrzyl D. Frick, Warszawa, 2008. Šios šaltinių publikacijos recenzijas žr. T. Kempa, rec., *Zapiski Historyczne*, t. 75, 2010, z. 1, s. 133–136; E. Meilus, rec., *Lietuvos istorijos metraštis, 2009/1*, 2010, p. 135–143; B. Manyš, rec. *Lituanio-Slavica Posnaniensia. Studia historica*, t. 14, 2013, s. 241–245. D. Frick, *Kith, Kin, and Neighbors. Communities and Confessions in Seventeenth-Century Wilno*, Ithaca–London, 2013. Šios knygos recenziją žr. T. Kempa, rec., *Zapiski Historyczne*, t. 79, 2014, z. 2, s. 135–142.

³ A. Urbanavičius, *Vilniaus naujieji miestiečiai 1661–1795 m.* (toliau – *Sąrašas*), Vilnius, 2005.

Vilniaus bendruomenės grupės – miesto elitais⁴, pirkliais⁵ ar mus dominantys amatininkai, suprantant šią grupę kaip cechų narių bendruomenę⁶ ar konkrečių profesijų atstovus⁷. Žinių apie Vilniaus miestiečius, taip pat amatininkus galime rasti knygoje bei straipsniuose, skirtuose bendrajai miesto istorijai⁸ ar jo gyventojų gyvenimo būdai bei papročiams⁹. Ta-

⁴A. Ra g a u s k a s, Vilniaus miesto valdantysis elitas XVII a. antroje pusėje (1662–1702 m.), Vilnius, 2002. Taip pat žr. F. F r i c k, *Libellus chororum: protestancka elita mieszczańska a szlachta w siedemnastowiecznym Wilnie, Litwa w epoce Wazów. Prace ofiarowane Henrykowi Wisnerowi w siedemdziesiąt rocznicę urodzin*, red. W. Kriegerseisen, A. Rachuba, Warszawa, 2006, s. 239–255.

⁵З. К я у п а, Ю. К я у п е н е, Европейские контакты купцов Вильнюса в XV–XVI вв., *Цивилизация Северной Европы. Средневековой город и культурное взаимодействие*, ред. А. А. Сванидзе, Москва, 1992, с. 96–107.

⁶Ф. В. К л и м е н к о, *Западно-русские цехи XVI–XVIII вв.*, Киев, 1914; J. M o r z y, Geneza i rozwój cechów wileńskich do końca XVII w., *Zeszyty Uniwersytetu im. A. Mickiewicza – Historia*, z. 4, 1959, s. 3–93; J. J u r k i e w i c z, Wybory starszych rocznych w cechach wileńskich (XVI–XVIII w.), *Praeities pėdsakais. Skiriamą profesoriaus daktaro Zigmanto Kiaupos 65-mečiui*, red. E. Aleksandravičius, A. Dubonis, E. Meilus, R. Miknys, E. Rimša, Vilnius, 2007, p. 155–183; B. R. V i t k a u s k i e n ė, *Zlotnictwo wileńskie: ludzie i dzieła XV–XVIII wiek*, Warszawa, 2006; E. M e i l u s, Vilniaus ir Kauno upeivių brolių (cechų?) privilegijos XVII a., *Praeities pėdsakais*, p. 359–380; S. S a m a l a v i č i u s, *Vilniaus miesto kultūra ir kasdienybė XVII–XVIII amžiuose*, Vilnius, 2011.

⁷Ankstesnius tyrimus, skirtus Vilniaus amatams, dalinai apžvelgė Libertas Klimka. Žr. L. K l i m k a, Vilniaus cechų istoriografija, *Vilniaus istorijos metraštis*, t. 1, 2007, p. 179–184. Taip pat žr. L. A b r a m o w i c z, *Cztery wieki drukarstwa w Wilnie. Zarys historyczny (1525–1925)*, Wilno, 1925; F. D o u b e k, W sprawie składu narodowościowego i wyznaniowego cechu konwisarskiego w Wilnie, *Ateneum Wileńskie. Czasopismo naukowe poświęcone badaniom przeszłości ziem W. X. Litewskiego*, t. 7, 1930, s. 339–345; B. M a n y ś, Wileńscy zarębacze w pierwszej połowie XVIII wieku, czyli historyczne „studium przypadku“ [spauodoje]; B. M a n y ś, Wileńscy cyrulicy w I poł. XVIII w. w świetle rejestrów taks podatkowych. Wstęp do badań [spauodoje]; H. Ł o m i a ń s k i, Papiernie wileńskie XVI wieku. Przyczynek do ich dziejów, *Ateneum Wileńskie. Czasopismo naukowe poświęcone badaniom przeszłości ziem W. X. Litewskiego*, t. 2, 1924, s. 409–422; V. M i c e l m a c h e r i s, *Vilnius – senasis medicinos mokslo židinys*, Vilnius, 1956.

⁸J. I. K r a s z e w s k i, *Wilno od początków jego do roku 1750*, t. 3, Wilno, 1841, s. 269–307; M. B a l i ń s k i, *Opisanie statystyczne miasta Wilna*, Wilno, 1835; M. Ł o w m i a ń s k a, Wilno przed najazdem moskiewskim 1655 roku, *Dwa doktoraty z Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie*, Poznań, 2005, s. 272–277; V. D r ě m a, *Dingęs Vilnius*, Vilnius, 1991; A. Š a p o k a, *Raštai*, t. 1: *Vilniaus istorija*, Vilnius, 2013; A. R. Č a p l i n s k a s, *Vilniaus istorija. Legendos ir tikrovė*, Vilnius, 2015; E. M e i l u s, Przynależność etniczna wilnian i ich lojalność względem władzy w czasie wojen z Moskwą w połowie XVII w. Rozważania nad tematem, *Kultura Litwy i Polski w dziejach. Tożsamość i współistnienie. Międzynarodowe centrum kultury w Krakowie*, Kraków, 2000, s. 91–104; J. N i e d ź w i e d ź, *Kultura literacka Wilna (1323–1655). Retoryczna organizacja miasta*, Kraków, 2012, s. 194–215; M. K l o v a s, E. M e i l u s, O. V a l i o n i e n ė, *Vilniaus senamiesčio posesijų raidos XVI–XVIII a. apžvalga (rankraštis)*, prieiga per internetą: <http://www.istorija.lt/wp-content/uploads/2014/11/Vilniaus-senamiescio-posesiju-raidos-XVI-XVIII-a-apzvalga.pdf> [žr. 2018 08 30].

⁹B. M a n y ś, *Uroczystości rodzinne w Wilnie w czasach Augusta III (1733–1763)*, Poznań, 2014; W. M i k o ł a j c z y k - Z i e l e c k a, *Prawosławni i unicy w Rzeczypospolitej XVI–XVIII wieku wobec życia i śmierci w świetle testamentów*, Warszawa, 2012; W. M i k o ł a j c z y k - Z i e l e c k a, Antemortem Documents of Eastern Orthodox and Uniate Burghers of Vilnius from the first half of the 18th Century, *Zapiski Historyczne*, t. 79, 2014, z. 4, s. 143–172.

čiau reikia pabrėžti, kad ligšioliniai tyrimai dažniausiai apsiriboja XVII a. arba XVIII a. pabaigos – XIX a. pradžios laikotarpiais, retai apima visą XVIII a.¹⁰

Dauguma šiandien istoriografijoje įsitvirtinusių teiginių tapo įmanomi taip pat dėl Henryko Łowmiańskiego bei Marijos Łowmiańskiej¹¹ surinktų dokumentų, Vilniaus archeografinės komisijos parengtų aktų¹², dokumentų, kuriuos istorikai surado Vilniaus magdeburginio teismo bei magistrato knygoje, taip pat dėl to, kad išliko kai kurių cechų archyvinių dokumentų rinkiniai, pavyzdžiui, auksakalių cecho (iki šiandien išliko tik Vilniaus auksakalių cecho knygų rinkinys)¹³. Pastaraisiais metais į mokslinę apyvartą įvestos kelios naujos istorinių šaltinių publikacijos, atveriančios naujas tyrimų galimybes. Pirmiausia čia minėtinas A. Urbanavičiaus parengtas naujųjų miestiečių sąrašas. Jis sudaro galimybes atlikti statistinio pobūdžio tyrimus bei suteikia duomenų, būtinų prozopografinio pobūdžio darbams¹⁴. Nors minimos publikacijos pavadinimas tiesiogiai suponuoja, kad darbas yra apie miestiečius, kuriems buvo suteikta miesto pilietybė (t. y. tapo pilnateisiais Vilniaus miestiečiais), faktiškai čia galime atrasti duomenų ne tik apie naujus amatininkus, pradedančius savo profesinę veiklą Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (toliau – LDK) sostinėje, bet ir apie juos rekomendavusius „senuosius“ vilniečius, kurie jau daug metų dirbo vietos ir ne tik rinkoje. Papildomai šie įrašai teikia informacijos (bet ne visada) apie asmens, priimančio miesto teisę, kilmės vietą arba išpažįtamą tikėjimą. Taip pat galime naudotis Vlodo Drėmos sudarytu XVI–XIX a. Vilniaus amatininkų katalogu¹⁵, kuris buvo parengtas daugiausia remiantis katalikų bei protestantų metrikų knygų įrašų analize bei kita bažnytine dokumentacija. Lietuvos sostinėje gyvenę amatininkai taip pat minimi testamentų, surinktų miesto knygoje, kataloge¹⁶. Deja, pastarasis sąrašas apima tik XVI ir XVII amžius. Tenka pastebėti, kad iki šiol nei lenkų, nei lietuvių istoriografijoje neparašyta išsamesnių darbų, skirtų XVIII a. pirmoje pusėje Vilniuje gyvenusiems amatininkams, kuriame ši Vilniaus miestiečių bendruomenės dalis būtų visapusiškai išanalizuota. Lenkų istoriografijoje dažniau vyrauja konkretaus amato,

¹⁰ Iš pastarųjų paminėtinas šis darbas: S. S a m a l a v i č i u s, min. veik.

¹¹ *Akty cechów wileńskich 1495–1759*, zeb. i przygotował do druku H. Łowmiański, przy współudziale M. Łowmiańskiej, S. Kościalkowskiego, przedmową i skorowidzami opatrzył J. Jurkiewicz, Poznań, 2006 (toliau – *ACW*).

¹² *Акты издаваемые виленскою археографическою комиссиею*, т. 20: *Акты, касающиеся города Вильны*, Вильна, 1893.

¹³ B. R. V i t k a u s k i e n ė, min. veik., p. 25.

¹⁴ *Sąrašas*.

¹⁵ V. D r ė m a, *Vilniaus amatininkai XVI–XIX a.*, Vilnius, 2015.

¹⁶ *Katalogi testamentów mieszkańców miast z terenów Korony i Wielkiego Księstwa Litewskiego do 1795 roku*, t. 1: *Katalog testamentów w księgach miejskich wileńskich z XVI i XVII wieku*, oprac. K. Frejlich, Warszawa, 2017.

kaip ūkio šakos, tyrimų kryptis, o ne amatininkų, kaip miesto bendruomenės sudėtinės dalies, tyrimai¹⁷.

Kaip jau minėta, išskyrus auksakalių cechą, kitų profesijų amatininkų, veikusių Lietuvos sostinėje, cechų knygų neišliko. Todėl Vilniaus amatininkų bendruomenę tirti nelengva. Pirmiausia reikia atsakyti į klausimą, kur galima būtų rasti žinių apie amatininkus, vieno svarbiausių to meto Lenkijos ir Lietuvos valstybės – Abiejų Tautų Respublikos miestų¹⁸ gamybos, perdirbimo ir paslaugų teikimo pagrindinę jėgą?

Iki šiol tiriant LDK sostinės amatininkų bendruomenę gana menkai naudojamos Vilniaus magistrato knygos, saugomos Lietuvos valstybės istorijos archyvo 458 fonde¹⁹. Straipsnio autorė, tirdama Vilniaus amatininkų bendruomenę, apsiriboja 1711–1748 m., todėl ir šiame straipsnyje pateikiami paieškų rezultatai apima būtent šį laikotarpį. Iš jo išliko 124 Vilniaus miesto knygos. Iš pastarųjų atskirai dar galima išskirti: padūmės, bendrųjų miesto mokesčių (*taksy*), miesto pajamų ir išlaidų knygas, taip pat į miesto knygas įrašytus pavienius dokumentus (teismų nuosprendžius (*dekrety*) bei miesto knygose įrašytus išrašus (*aktykacje*) iš įvairių aktų, dažniausiai LDK Vyriausiojo ar Iždo tribunolų knygų)²⁰. Iš visų šių dokumentų mūsų tyrimui ypač svarbios yra bendrųjų miesto mokesčių (*taks calego miasta*), rinkliavų (*registry skladanczane*) ir generalinių mokesčių (*taxa generalna*) registrai. Iš tiriamojo laikotarpio pavyko rasti 23 tokio pobūdžio knygas, kuriose yra duomenų iš 1722²¹, 1724–1737²² bei 1742–1748²³ m. (žr. priedą nr. 1). Jų pavadinimus, kad būtų aiškiau, suvienodinsime ir vadinsime miesto mokesčių knygomis.

¹⁷ M. Heisig, *Rzemiosło kowalsko-ślusarskie na Śląsku do połowy XVIII wieku*, Wrocław–Opole, 1962; W. Paprocka, *Przemysł domowy, rzemiosło i chałupnictwo wsi kurpiowskiej Puszczy Zielonej*, Wrocław–Warszawa–Kraków, 1967, s. 44–59; H. Florkowski, *Dzieje rzemiosła powiatu kościańskiego do 1918 r., Kościan rzemiosłem stal*, red. H. Florkowski, Kościan, 1974, s. 9–75; J. Kwak, *Rzemiosło miejskie w rejencji opolskiej od schyłku XVII do lat sześćdziesiątych XIX wieku*, Warszawa–Wrocław, 1983; M. Drodowski, *Życie gospodarcze miasta, Dzieje Poznania do roku 1793*, red. J. Topolski, Warszawa–Poznań, 1988, s. 456–471; B. Nowak, *Rzemiosło Lublina od XIV do połowy XVI wieku*, Lublin, 1991; J. Piascki, *Dzieje rzemiosła pleszewskiego. Cech rzemiosł różnych w Pleszewie*, Pleszew, 1993; M. Gadocha, *Cech piekarzy i handel chlebem w Krakowie w okresie nowożytnym*, Kraków, 2012.

¹⁸ U. Augustyniak, *Historia Polski 1572–1795*, Warszawa, 2008, s. 271–272.

¹⁹ Lietuvos valstybės istorijos archyvas (toliau – LVIA), f. 458 (Vilniaus miesto magistratas).

²⁰ Reikia pastebėti, kad ligšiol gana daug dėmesio buvo skiriama bajorijos mokėtų mokesčių registrams. Plačiau apie tai žr. H. Lulewicz, W. Sienkiewicz, *Rejestry podatkowe Wielkiego Księstwa Litewskiego z lat 1637–1717, Przegląd Historyczny*, t. 72, 1981, z. 1, s. 111–118.

²¹ LVIA, f. 458, ap. 1, b. 79.

²² Ten pat, b. 82 (1724 m.), b. 86 (1725/1726), b. 88 (1726), b. 92 (1727), b. 97 (1728), b. 100 (1729), b. 102 (1730), b. 108 (1731), b. 110 (1732), b. 116 (1733), b. 118 (1734), b. 121 (1735/1736), b. 123 (1736), b. 128 (1737).

²³ Ten pat, b. 143 (1742 m.), b. 147 (1743), b. 154 (1744), b. 159 (1745), b. 160 (1746), b. 166 (1747), b. 173 (1748), b. 178 (1748).

Reikia pastebėti, kad dalį šių knygų panaudojo lenkų istorikė Helena Wolczacka, 1933 m. paskelbusi straipsnį apie stiklo gamybos amatą Vilniuje²⁴. Nors lietuvių istorikai šį šaltinių rinkinį pasitelkia dažniau, Vilniaus amatininkų bendruomenės tyrimams jis nebuvo naudotas²⁵.

Šiame straipsnyje aptariama, ar minėti viso miesto mokesčių, įplaukų ir išlaidų registrai gali padėti nustatyti profesijų, kurių atstovai vertėsi savo amatu Vilniaus mieste XVIII a. antrajame–penktajame dešimtmečiais, skaičių. Deja, iš panašios tematikos darbų disponuojame tik istoriko Jerzy'io Morzy'io darbu, skirtu XVII a. Taip pat reikia išsiaiškinti, kiek šie šaltiniai gali būti naudingi bandant nustatyti to meto Vilniuje buvusių cechų dydį ir kokios informacijos jie suteikia apie cechų narius. Ar galima juos vertinti kaip patikimą šaltinį, padedantį nustatyti amatininkų profesijų skaičių?

Kaip jau minėta, aptariami šaltiniai suteikia duomenų apie amatininkus, veikusius Vilniaus miesto ribose ir pavaldžius miesto teisei. Šiame tyrimų etape dar nėra galimybės vienareikšmiškai atsakyti, ar registruose paminėti amatininkai gyveno ir dirbo tik magdeburginėje jurisdikijoje, ar ir miesto priemiesčiuose bei kitose Vilniaus jurisdikijose. Vykdamas 1790 m. kovo 22 d. Respublikos seimo priimtose konstitucijos reikalavimus, buvo sudarytas penkiolikos Vilniaus „privačių“ jurisdikų inventorių²⁶. Be jų, dar buvo didžiausia – magdeburginė jurisdikija. Kaip teigia Kamilis Frejlichas, visos šios penkiolika „privačių“ jurisdikų turėjo gyvuoti ir anksčiau, t. y. taip pat ir XVIII a. pirmoje pusėje (pigorų – ne anksčiau kaip nuo 1722 m.). Istoriko manymu, po karaliaus Mykolo Kaributo Višniovecio sprendimo, užbaigusio unitų metropolito ir miesto ginčą (vyko 1668–1672 m.), unitų metropolito jurisdikija (neminima 1790 m. inventoriuje) galėjo ir nebūti visiškai panaikinta bei, tikėtina, išsaugojo nors labai apribotą, bet vis dėlto tam tikrą teisinį savarankiškumą bent mažai daliai savo ankstesnės teritorijos Vilniuje²⁷. Šiame straipsnyje aptariamuose šaltiniuose nėra jokios akivaizdžios informacijos, kad miesto mokesčių registruose būtų įrašyti ir ne magistrato jurisdikijoje buvę amatininkai, o pačių magistrato knygų pavadini-

²⁴ H. Wołczacka, Rzemiosło szklarskie w Wilnie do końca XVIII wieku, *Księga pamiątkowa kola historyków słuchaczy Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie 1923–1933*, Wilno, 1933, s. 52–68.

²⁵ Plačiausiai šie šaltiniai buvo panaudoti tiriant Vilniaus posesijas, žr. M. Klovas, E. Meilus, O. Valionienė, *Vilniaus senamiesčio posesijų raidos XVI–XVIII a. apžvalga (rankraštis)*. Dalį jų, nagrinėdamas Vilniaus išdo problematiką, panaudojo Mindaugas Klovas, žr. M. Klovas, *Vilniaus miesto išdas 1647–1794 m. Pajamų–išlaidų knygų duomenimis, Lietuvos istorijos metraštis*, 2017/2, 2018, p. 77–104.

²⁶ *Jurydyki prywatne obywatelskie w mieście stołecznym Wilnie po zapadłej roku 1790 konstytucji inwentarzami opisane*, LVIA, f. 458, ap. 1, b. 318. Čia minimos dešimt katalikų dvasininkams pavaldžių jurisdikų: vyskupo, kapitulos, Manvydų altarijos, Jasinskių altarijos, Marijos Magdalenos špitolės, misionierių, trinitorių, pigorų, reguliariųjų kanauninkų, bernardinų, šv. Dvasios; viena, pavaldi stačiatikių dvasininkams, – Šv. Dvasios vienuolyno, dvi privačios didikų – Radvilų ir Sapiegų; dvi valstybinės – pilies (pilnininko) ir „artileries“ (buvusi LDK artilerijos generolo žinioje, pajamos iš jos turėjo eiti LDK artilerijos išlaikymui).

²⁷ K. Frejlich, *Horodnictwo wileńskie i jego jurydyka w XVII wieku*, rozprawa doktorska przygotowana pod kierunkiem prof. dr. hab. Andrzeja Karpińskiego, Warszawa, 2017, s. 105–106.

mai suponuoja, kad turėtų būti kalbama tik apie magistrato jurisdikijoje veikiančius ir čia savo dirbtuves turinčius amatininkus. Tačiau dar M. Łowmiańska yra atkreipusi dėmesį į tai, kad jau XVI–XVII a. vyskupo jurisdikijoje buvę amatininkai priklausė miesto cechams („profesinėms organizacijoms“), taip kaip ir buvę magistrato jurisdikijoje²⁸. Manytina, kad tokia pati praktika taikyta ir XVIII a. pirmoje pusėje. Šią tezę paremti galima būtų kad ir tuo faktu, jog 1522 m. sudarytą susitarimo tarp Vilniaus vyskupo ir magistrato dėl vyskupo jurisdikijos amatininkų dalyvavimo miesto cechuose tekstą pakartotinai įrašydavo Vilniaus pavieto žemės teismo aktuose net XVIII a. pabaigoje²⁹. Yra tikra, kad tarp kitose (ne magistrato) jurisdikiose gyvenusiųjų buvo ir amatininkų. Pavyzdžiui, pilies jurisdikijoje, kur įsikūrė gana daug bajorų, buvo ir jiems bei piliai savo paslaugas teikusių amatininkų³⁰. Tačiau miesto knygose esančiuose mokesčių registruose nėra jokių žinių apie tai, kokioje jurisdikijoje gyveno amatininkai, nes jie nesuskirstyti pagal gyvenamąją vietą.

Nors miesto pajamų–išlaidų knygos yra surinktos į vieną fondą, kiekvieną iš jų reikia vertinti individualiai (žr. priedą nr. 1). Mokesčių registrai turi bendrą bruožą, nes būdavo surašomi remiantis ankstesniais metais nusistovėjusiais formuliariais. Prie tokių galima būtų priskirti Grabnyčių mokesį, šaltiniuose dar vadinamą „Grabnyčių rinkliavos mokesčiu“ (*taksa składanki gromnicznej*), kurio registrai kartais dar būdavo vadinami ir rinkliavos įplaukų registru (*regestr importancyi składanki*)³¹, generaliniu mokesčiu (*taxa generalna*)³², rinkliavos įplaukų registru (*regestr percepty składanek*)³³ ar mokesčių registru (*regestr tax*)³⁴. Šie įrašai Vilniaus miesto pajamų–išlaidų knygose mūsų analizuojamai problematikai yra patys svarbiausi. Juose galima rasti įvairių profesijų atstovų sąrašų: tiek tų profesijų, kurių atstovai buvo susiorganizavę į cechus, tiek ir tų, kurie savo cechų neturėjo, taip pat Vilniuje dirbusių „pavienių“ amatininkų, kurie mokėjo mokesčius miestui. Tarp jų randame skrybėlininkus (*kapelusznicy*), perukų meistrus (*perukarzy*), sagų gamintojus (*guzicznicy*), virvininkus (*linniki*), adatininkus (*iglarzy*), krepšių gamintojus (*koszyczniki*), šepėčių gamintojus (*szczołkarzy*) ir daugelį kitų. Bendra visoms tokio po-

²⁸ M. Ł o w m i a ņ s k a, *Wilno przed najazdem moskiewskim*, s. 285.

²⁹ Leidus karaliui Žygimantui Senajam, susitarimas tarp Vilniaus vyskupo ir Vilniaus magistrato, kuriuo leista vyskupo jurisdikijoje buvusiems amatininkams tapti miesto amatininkų cechų nariais ir dalyvauti be jokių suvaržymų jų valdymo organuose, buvo sudarytas 1522 m. gruodžio 14 d. *ACW*, p. 13, nr. 9: *Zezwolił [Vilniaus vyskupas. – B. M.]...też, aby rzemieślnicy j. m. z miejsckiem i spolne mieli bractwa, a to dla lepszego w rzemiosłach porządku i nie mają ludzie j. m. na starszeństwo w cechach omijani*.

³⁰ Tarp XVII a. ten gyvenusių amatininkų buvo liejinkų (*konwisarze*), siuvėjų (*krawcy*), mūrininkų (*murarze / kamieniarze*), dailidžių (*cieśli*), zamšininkų (*zamszownicy*), graverių (*styczarze*), midaus gamintojų (*miodosytnicy*), pjūklininkų (*pilarze*), taip pat vaistininkų ir žvejų. Žr. K. F r e j l i c h, *min. veik.*, p. 145–150.

³¹ *LVI*A, f. 458, ap. 1, b. 82.

³² Ten pat, b. 86.

³³ Ten pat, b. 118.

³⁴ Ten pat, b. 143, 147, 154, 159, 160, 166.

būdžio knygoms dalis taip pat yra Grabnyčių mokesčio, kitaip dar – Grabnyčių rinkliavos įplaukų ir įsiskolinimų registrai (*komput percepty i retentów gromnicznej skladanki*), kartais dar vadinti įplaukų (pajamų) registrais (*komput percepty*)³⁵. Metiniai amatininkų sąrašai leidžia ne tik nustatyti profesijas, kurių atstovai dirbo LDK sostinėje tais metais, bet ir sudaro galimybę atlikti palyginamuosius tyrimus, galinčius suteikti svarbių žinių apie miesto ūkinę bei finansinę politiką. Registrams taip pat būdingi išlaidų, kurių miestas turėjo už įvairaus pobūdžio paslaugas, sąrašai. Šaltiniuose jie vadinami viešosiomis išlaidomis (*rozchod z publicznego*)³⁶ arba išlaidų registrais (*registr wydatków*)³⁷.

Kai kuriose Vilniaus miesto pajamų–išlaidų knygose randame ir papildomų įrašų, ypač informacijų apie išlaidas vadinamiesiems būtiniems (neatidėliotiniems) poreikiams. Prie pastarųjų būdavo priskiriami patalpų remontai pastatuose, kuriuos naudojo miesto magistratas³⁸, ar svarbiausių Vilniaus gatvių grindinio taisymo darbai³⁹, taip pat proginiai renginiai, tokie kaip, pavyzdžiui, pamaldų už mirusįjį (egzekvijų) valdovą Augustą II organizavimas⁴⁰ ar miesto pasiuntinių į 1733 m. rinkimų seimą siuntimas⁴¹.

Kaip jau buvo minėta, Vilniaus amatininkų bendruomenės tyrimams Vilniaus miesto pajamų–išlaidų knygose svarbiausi yra Grabnyčių mokesčio registrai. Juose yra informacijos apie mokesčio kvotas, kurias į miesto išdą mokėjo pirkliai ir amatininkai už savo prekybos vietas (*kramy*) bei dirbtuves. Mokesčio pavadinimas kilo iš to, kad jo mokėjimo diena buvo vasario 2-oji, t. y. Grabnyčių (Pašvęstojo gyvenimo; lenk. *Święto Matki Bożej Gromnicznej / Ofiarowanie Pańskie*; lot. *Festum in Praesentatione Domini*) šventė. Vilniaus magistratas, t. y. burmistrai ir tarėjai, remdamiesi taisyklėmis, išdėstytomis valdovo suteiktuose nuostatuose (*ordynacje*), kiekvienais metais skirdavo bendrą kvotą, kurią reikėdavo sumokėti į miesto išdą. Tada tiek pirkliai, tiek ir amatininkai sumokėdavo į miesto išdą atitinkamas sumas. Šiandien sunku apibrėžti, pagal kokius kriterijus buvo nustatomas mokesčio dydis ir kokia tvarka jis buvo mokamas į miesto kasą. Atkreiptinas dėmesys, kad registruose fiksuotos tiek pavienių amatininkų įmokos savos profesijos grupėje, tiek ir amatininkų organizacijų, t. y. cechų, sumokėtos kvotos. Žinoma, kad audėjų mokėto mokesčio dydis priklausė nuo turimų audimo staklių skaičiaus, jis būdavo nurodomas prie amatininko pavardės. Pagrindinė registrų paskirtis buvo mokesčių surinkimo priežiūra.

³⁵ Apie šias knygas, aptardamas Vilniaus miesto išdą, užsimena M. Klovas, žr. M. Klovas, Vilniaus miesto išdas 1647–1794 m. pajamų–išlaidų knygų duomenimis, p. 84, išnaša 35.

³⁶ *LVIA*, f. 458, ap. 1, b. 154.

³⁷ Ten pat, b. 123, 159.

³⁸ Ten pat, b. 116.

³⁹ Ten pat.

⁴⁰ Ten pat, b. 110.

⁴¹ Ten pat, b. 116.

Mokėtų mokesčių dydis yra svarbus ūkio istorijos tyrimams (atskleidžia Vilniaus magistrato vykdytos miesto ūkinės politikos mechanizmus), o amatininkų bendruomenės tyrimams esminis dalykas yra tai, kad Grabnyčių mokesčio registrai suteikia daug vertingų žinių, kurios gali praversti tiriant „mažąsias“ miesto bendruomenes, taip pat amatininkus. Registrai suteikia informacijos apie amatininkų profesijų, kurių atstovai dirbo Vilniuje, skaičių, taip pat apie pačius amatininkus. Tačiau reikia turėti omenyje, kad mokesčių registrai neatspindi viso Vilniaus amatų vaizdo. Šiame straipsnyje aptariami įrašai buvo padaryti daugiausia remiantis cechų vyresniųjų (*cechmistrz*), burmistrų bei miesto tarėjų liudijimais. Todėl apima visų pirma tas profesijas, kurių atstovai dirbo magistrato jurisdikcijoje ir buvo apmokestinami miesto naudai.

Surinkti ir išanalizuoti šaltiniai šiam tyrimui pasirinktuose chronologiniuose rėmuose leido tvirtai nustatyti jau 70 skirtingų profesijų, kurių atstovai veikė Vilniuje 1722–1748 m. Šis skaičius toliau analizuojant dar gali didėti. Palyginimui, J. Morzy suskaičiavo 120 amatų kartu su paslaugų sferos profesijomis, kurių atstovai veikė Vilniuje iki XVII a. pabaigos⁴². Reikia tik pastebėti, kad jis nepaminėjo, ar skaičiuodamas įtraukė ir priemiesčiuose bei „privačiose“ jurisdikcijoje gyvenusius bei dirbusius amatininkus.

Panašų amatų profesijų, įskaitant ir paslaugų sferą, skaičių gauname, išanalizavę 1711–1748 m. laikotarpio duomenis naujųjų Vilniaus miestiečių sąrašuose, parengtuose A. Urbanavičiaus, bei šaltiniuose, skelbtuose publikacijoje *Akty cechów wileńskich*. Šie darbai leido atrinkti 70 profesijų, kurių atstovai aptariamam laikotarpiu veikė Vilniuje. Todėl galima būtų teigti, kad Grabnyčių rinkliavos mokesčio registrai šiuo požiūriu palyginti tiksliai atspindi Vilniaus profesinės rinkos būklę. Minėtos 70 profesijų nėra visiškai tapačios, kokios rastos mokesčių registruose. Gautų duomenų skirtumai atsirado dėl registruose nustatyto mažesnio paslaugų sferos, o ne gamybos ar perdirbimo sferų, profesijų skaičiaus. Štai A. Urbanavičiaus parengtuose sąrašuose randami vargonininkai⁴³ ir vaistininkai⁴⁴, taip pat žvejai⁴⁵, tačiau mokesčių registruose šių profesijų atstovų neradome. Tačiau juose yra minimi vadinamieji „pavieniai miestiečiai“ (*mieszczanie pojedynkowi*). Kaip rodo pats pavadinimas, tai asmenys, kurių profesijų atstovai nebuvo apjungti į cechus. Jie rinkoje neturėjo konkurentų, tokių profesijų atstovų skaičius siekdavo nuo vieno iki dviejų, rečiau trijų asmenų. Tai, kad jie paminėti mokesčių registruose, liudija šių dokumentų parengimo kruopštumą ir tikslumą.

⁴² J. M o r z y, *Geneza i rozwój cechów wileńskich*, s. 44.

⁴³ 1731 m. buvo paminėtas *Chrystophorus Schwechiel*, liuteronų bažnyčios vargonininkas, žr. *Sąrašas*, p. 207, nr. 1869.

⁴⁴ Naujųjų miestiečių sąrašuose randame informacijos apie Vilniuje dirbusius tris vaistininkus: Michaelį Kielchą (žr. ten pat, p. 218, nr. 1982), Andreasą Jakobą Hirszfelį (ten pat, p. 241, nr. 2246) ir Joanną Fridericą Hertmanną (ten pat, p. 254, nr. 2355).

⁴⁵ 1726 m. į Vilniaus miestiečius buvo priimtas Kazimieras Oleškevičius (*Casimirus / Kazimierz Oleszkiewicz*) iš Barčių (*Borcie*) kaimo, žr. ten pat, p. 182, nr. 1611.

1 lentelė. Amatininkų profesijų skaičius, paminėtas 1722, 1724–1737, 1742–1747 m. Vilniaus miesto mokesčių knygose tarp mokėjusių mokesčius⁴⁶

Metai	1722	1724	1725	1726	1727	1728	1729	1730	1731	1732	1733
Profesijų skaičius	47	48	46	46	45	41	49	46	45	43	41

Metai	1734	1735	1736	1737	1742	1743	1744	1745	1746	1747	1748
Profesijų skaičius	34	33	35	35	40	38	42	42	41	37	40

1 lentelėje matome, kad amatų skaičius tiriamu laikotarpiu svyravo tarp 49 ir 33. Reikia prisiminti, kad tai tik daliniai duomenys, rodantys Vilniuje buvusių amatų skaičių 1722–1748 m., neįtraukiant ne tik XVIII a. antrojo dešimtmečio, bet ir 1738–1741 m. duomenų. 1722–1733 m. laikotarpiu galima išvelgti tam tikrą nurodomų profesijų skaičiaus stabilizaciją. Matyt, tai susiję su to meto ekonominės padėties stabilumu, kuris kilo normalizavusis politinei padėčiai krašte. Po neramių pirmųjų dviejų XVIII a. dešimtmečių, kai kraštą nuniokojo karai, badas ir epidemijos, atėjo stabilizacijos ir ūkio atsikūrimo metas. Vilniaus ūkinę raidą tuo metu palankiai veikė ir ta aplinkybė, kad miesto tuo metu neištiko jokia grėsmingesnė epidemija. Kaip nustatė Andrzejus Karpiński, maro bei kitų pavojingų ligų – dėmėtosios šiltinės ir tikrųjų / juodųjų raupų (lot. *variola vera* / *variola nigra*) epidemijos išretino Vilniaus gyventojus 1705–1713 m.⁴⁷ Praėjus epidemijoms ne tik ėmė augti Lietuvos sostinės gyventojų skaičius, bet miestas ėmė kilti ekonomiškai, buvo perstatomas bei plėtėsi.

Gana ryškų amatų skaičiaus kritimą matome 1734 m. Galbūt tai susiję su politine krize, prasidėjusia po valdovo Augusto II mirties (1733 m. vasario 1 d.), kuri netrukus peraugo į vadinamąjį Lenkijos įpėdinystės karą (1733–1735 m.; formaliai konfliktą užbaigė tik 1736 m. pacifikacinis seimas)⁴⁸, per kurį nukentėjo ir Vilnius⁴⁹. Amatų skaičiaus augimą vėl matome XVIII a. penktajame dešimtmetyje, kai politinė padėtis stabilizavosi ir dėl to ūkis vėl ėmė atsigauti.

⁴⁶ Į šią lentelę neįtraukti pirkliai, krautuvaininkai ir smulkūs prekeiviai / perpardavinėtojai / perpirkliai (*siemierniki*).

⁴⁷ A. K a r p i ń s k i, *W walce z niewidzialnym wrogiem. Epidemie chorób zakaźnych w Rzeczypospolitej w XVI–XVIII wieku i ich następstwa demograficzne, społeczno-ekonomiczne i polityczne*, Warszawa, 2000, s. 76.

⁴⁸ M. F o r y c k i, *Stanisław Leszczyński*, Poznań, 2016, s. 114–121. Taip pat žr. J. S t a s z e w s k i, *August III Sas*, Wrocław, 1989, s. 129–166.

⁴⁹ F. S l i e s o r i ū n a s, Mūšis prie Vilniaus ir miesto nusiaubimas 1734 metais, *Lietuva ir jos kaimynai. Nuo normanų iki Napoleono. Prof. Broniaus Dundulio atminimui*, red. I. Valikonytė ir kt., Vilnius, 2001, p. 311–329.

Surinkti duomenys leidžia atlikti detalią šių gamybos sričių analizę: metalo apdirbimo, statybos–keramikos, medžio apdirbimo, maisto gamybos, kailių ir odos apdirbimo, drabužių ir audinių gamybos, popieriaus gamybos. Dar galime išanalizuoti profesijas, kurių atstovai teikė įvairias paslaugas.

Kaip jau buvo minėta, registruose galime rasti cechams priklausiusių į cechus neapjungtų profesijų ir „pavienu“ amatininkų pavardžių. Iš priklausiusių cechams registruose pirmiausia buvo minimi metiniai seniūnai (*starsi roczni*) ir cechų vyresnieji (*cechmistrzowie*). Sistemiskai daryti įrašai leidžia tirti, kas realiai sudarė cechų vadovybę. Tokių tyrimų rezultatus galima palyginti su ligšiolinių tyrimų, kuriuos atliko Janas Jurkiewiczus⁵⁰, rezultatais. Be to, registruose esantys duomenys leidžia gana tiksliai nustatyti cechų vyresniųjų skaičių, o tai gali padėti apibūdinti konkretaus amato elitą.

Magistrato vestų registrų patikimumą patvirtina tai, kad juose buvo surašomi ne tik cechų nariai. Jame minėti ir cecho amatu besivertę, bet šiam cechui nepriklausę amatininkai, vadinamieji „niekdariai“ (lietuvių istoriografijoje jie dar kartais vadinami „gadintojais“; lenk. *partacze*, nuo lot. *a parte paternitatis*)⁵¹. Tačiau šiuose sąrašuose galima rasti asmenų, kurių užrašytas tik vardas. Žinoma, galima suabejoti, kad tai buvo padaryta per apsirikimą ar dar dėl kokių kitų priežasčių. Mirus amatininkui, mokesčius privalėjo sumokėti jo našlė. Tokio pobūdžio informacija yra vertinga, nes ja remiantis galima atkurti amatų verslo perimamumą Vilniaus rinkoje.

Registrai atskleidžia, kad ne visi amatininkai pajėgė susimokėti mokesčius. Juose ypač kruopščiai stengtasi surašyti finansiškai nepajėgius asmenis, kurie būdavo apibūdinami terminu „vargingieji“ (*ubodzy*) arba „nuskurdę“ (*podupadli*). Ypač dažnai tarp registruose atskirai surašytų „varginųjų / nuskurdusiųjų“ būdavo minimi mėsininkai⁵². Be skurdo, svarus argumentas atleidžiant jį nuo mokesčių būdavo amatininko liga. Tokios situacijos taip pat žymėtos registruose. Taip pat būdavo užrašoma, jei mokesčius sumokėti turėjęs amatininkas mirdavo, dėl nežinomų arba registre nepaminėtų priežasčių palikdavo cechą arba išvykdavo iš Vilniaus. Prie tokių asmenų pavardžių būdavo pažymima atitinkamai: numirė (*umarł*), nėra / tuščia (*vacat*) arba išvažiavo (*wyjechał*).

Sunku pasakyti, kokiais kriterijais vadovaujantis į registrus būdavo įrašomi tie amatininkai, kurių profesijos nebuvo apjungtos į cechus. Šaltinių analizė leidžia siūlyti prielaidą, kad tokių profesijų amatininkus į registrus surašydavo visus, nesvarbu, buvo jie pajėgūs sumokėti mokesčius ar ne. Šią prielaidą galima pagrįsti faktu, jog įrašai apie tokių amatininkų materialinę padėtį būdavo labai išsamūs.

⁵⁰J. Jurkiewicz, *Wybory starszych rocznych w cechach wileńskich (XVI–XVIII w.)*, s. 155–183.

⁵¹Pvz., 1748 m. tarp šikšnių (*rymarze*) ir balnių (*siodlarze*) buvo įrašytas Janas Basalowiczus, apibūdinamas kaip *partacz*, žr. *LVI A*, f. 458, ap. 1, b. 173, l. 5.

⁵²Pvz., ten pat, b. 86, l. 18v.

1722⁵³ ir 1724–1737 m.⁵⁴ registruose surašant dviejų profesijų – mūrininkų ir dailidžių atstovus buvo išvardyti ne tik meistrai, bet ir pameistriai. Todėl tyrinėtojas gali kur kas geriau įsivaizduoti tikrąjį šių cechų dydį. Matome, kad kartais Vilniaus magistrato knygoose esantys mokesčių registrai suteikia vertingų žinių, galinčių praversti tyrinėjant ne tik visuomenės grupės, sudariusios cechą, bet ir asmenų istoriją. Vėlesniais metais surašant tiek mūrininkus, tiek ir dailides nebebuvo užrašomi nei vardai, nei pavardės. Miesto pajamų–išlaidų knygoose tiesiog būdavo įrašoma, kokią kvotą turėdavo sumokėti meistrai, o kokią pameistriai⁵⁵. Kartais tokį įrašą pakeisdavo dar trumpesniu, nusakančiu, kiek meistrai ir pameistriai kartu sumokėjo mokesčių⁵⁶.

Kartais registruose yra nurodomi tiek į cechus susibūrusių meistrų, tiek ir tos pačios profesijos, bet neišsirašiusių į cechą amatininkų sąrašai. Tokį atvejį pavyko užfiksuoti 1722 m. pajamų–išlaidų knygoje, kur šalia į cechą susibūrusių šaltkalvių buvo išvardyti vadinamieji „necechiniai“ šaltkalviai, kurie, kaip matome iš įrašo, taip pat buvo įpareigoti sumokėti miesto mokesčių⁵⁷. Čia galima būtų prisiminti, kad šaltkalviai nuo 1516 m. sudarė bendrą cechą kartu su kalviais ir katiliais. 1579 m. prie jų dar prisijungė peilinininkai, o 1663 m. šaltkalviai atsiskyrė nuo anksčiau minėtų profesijų ir sudarė atskirą cechą, šį kartą kartu su spynininkais (*zamesznicy*)⁵⁸. Po trejų metų iš šių šaltkalvių išsiskyrė atskira amatininkų grupė, kuri vertėsi ta pačia profesija, bet vadinta „Antakalnio“ šaltkalviais⁵⁹. Sunku kol kas paaiškinti, kodėl jie buvo išskirti. Tokie įrašai registruose yra vertingi, nes susieja amatininkus su konkrečia Vilniaus vieta (priemiesčiu). Ar jie buvo ir cecho nariai, ar funkcionavo kaip į cechą nesusibūrę šaltkalviai, kol kas vienareikšmiškai atsakyti negalime. Įrašai registruose aiškiai neleidžia atsakyti.

Verta atkreipti dėmesį ir į tai, kad aptariamose miesto pajamų–išlaidų knygoose siuvėjų (*krawcy*) ir batsiuvių (*szewcy*) cechų nariai būdavo surašomi pagal kilmės vietą ir išpažįtamą tikėjimą. Siuvėjai, kilę iš kito krašto, registruose apibūdinami kaip „svetimšaliai“⁶⁰, arba jų kilmė būdavo nusakoma dar konkrečiau. Tokių atvejų pastebėta devyniuose registruose, kai iš siuvėjų dar buvo išskirta „vokiečių“ grupė⁶¹. 1725 m. iš siuvėjų išskirta

⁵³ 1722 m. meistrai ir pameistriai (*towarzyszy*) paminėti tik dailidžių ceche, žr. ten pat, b. 79, l. 11v–12.

⁵⁴ 1724–1737 m. meistrai ir pameistriai (*towarzyszy*) paminėti tiek mūrininkų, tiek dailidžių ceche, žr. ten pat, b. 82, l. 9–10; b. 86, l. 15–16; b. 88, l. 7v–8; b. 92, l. 15–15v; b. 97, l. 12v–13; b. 100, l. 13–13v; b. 102, l. 12v–13; b. 108, l. 12v–13; b. 110, l. 10v–11; b. 116, l. 12–12v; b. 121, l. 11v–12; b. 123, l. 11–11v; b. 128, l. 7–7v.

⁵⁵ Ten pat, b. 143, l. 13v: *Maystrowi ciešly mają placić [...] Towarzyszy ciešly mają placić [...]*.

⁵⁶ Ten pat, b. 159, l. 10v: *Panowie Maystrowie starsi i Towarzysze wniešli skladanki gromniczej in toto [...]*.

⁵⁷ Ten pat, b. 79, l. 7–7v.

⁵⁸ *ACW*, s. 9–11, 83–86, 282–286.

⁵⁹ *LVIA*, f. 458, ap. 1, b. 86, l. 8v; b. 88, l. 5; b. 92, l. 7.

⁶⁰ Pvz., ten pat, b. 5.

⁶¹ Pvz., ten pat, b. 82, l. 5; b. 88, l. 4; b. 123, l. 4v; b. 143, l. 9; b. 147, l. 2; b. 154, l. 3; b. 159, l. 4–4v, b. 160, l. 3; b. 166, l. 3.

asmenų grupė, kuri savo profesijos ir cecho organizacijos rėmuose užsiėmė vadinamuoju „prancūziškuoju darbu“ (*francuska robota*)⁶². Išanalizavus šių amatininkų pavardes paaiškėjo, kad dauguma jų yra vokiškos. Galima manyti, kad jie gamino savo produktus laikydami tokių pačių principų kaip ir prancūzų siuvėjai. Na o batsiuviai registruose suskirstyti į „Romos“, „graikų“ ir „vokiečių“ grupes⁶³, tokiu būdu pažymint jų religinę ir, netiesiogiai, etninę priklausomybę.

Aptariamuose šaltiniuose minimi ir žydų amatininkai: knygrišiai, stikliai, siuvėjai, kailadirbiai (*kuśnierze*), akmenskaldžiai (*kamieniarze*), skardininkai (*blacharze*)⁶⁴. Vieninteliai knygrišiai buvo užrašomi kaip mokantys miestui mokestį⁶⁵. Tokių įrašų yra 1722⁶⁶, 1724⁶⁷, 1725⁶⁸, 1726⁶⁹ ir 1727 m.⁷⁰ Vilniaus miesto pajamų–išlaidų knygose. Vėlesniuose registruose duomenų apie žydus, besivertusius knygrišyste, nėra. Kitų profesijų žydai registruose paminėti tik 1722-aisiais. Jų pavardės įrašytos registro pabaigoje. Prie jų nenurodyta jokia kvota, kurią eventualiai jie būtų privalėję sumokėti į miesto kasą. Atrodo, kad čia minimas įrašas labiau liudija tai, kad magistratas norėjo kontroliuoti žydų amatininkų veiklą Vilniuje. Žydams teisė verstis Vilniuje amatais, nesiorganizuojant į cechus, buvo patvirtinta karaliaus Vladislavo IV Vazos privilegija 1633 m.⁷¹ Todėl nestebina 1722 m. įrašas apie žydus stiklius. Šis cechas tais metais Vilniuje neveikė. Įdomesnis įrašas apie žydus siuvėjus, nes toks cechas tuo metu Lietuvos sostinėje veikė labai aktyviai.

Apibendrinant galima konstatuoti, kad Grabnyčių mokesčio registrai suteikia labai įdomių duomenų, kurie leidžia tirti, ypač statistiniu požiūriu, Vilniaus miesto amatininkų bendruomenę. Įrašai šiuose registruose buvo daromi gana kruopščiai, todėl galima susidaryti kur kas išsamesnį amatininkų bendruomenės vaizdą, nei remiantis kitų mokesčių, pavyzdžiui, padūmės, registrais, kuriuose dažnai nebūdavo įrašomi vargingieji ar neseniai mirę asmenys. Išsami Grabnyčių mokesčio registrų analizė bei atlikti statistinio pobūdžio tyrimai turėtų sudaryti galimybę rekonstruoti Vilniaus amatininkų bendruome-

⁶² Ten pat, b. 86, l. 7v.

⁶³ Pz., ten pat, b. 79, l. 8–8v; b. 82, l. 7–7v.

⁶⁴ Ten pat, l. 27v–28v.

⁶⁵ Vilniaus knygrišių cechas karaliaus privilegiją gavo 1664 m. Iš pradžių knygrišiai jame buvo kartu su skrynelininkais (*puzdernicy*), žr. *ACW*, s. 300–302. XVIII a. jau veikė visiškai savarankiškai. Šaltinių analizė nepatvirtina, kad tuo metu Vilniaus rinkoje veikė ir skrynelininkai. Tačiau tai dar nereiškia, kad jų iš viso nebuvo. Greičiausiai jų veiklą perėmė auksakaliai.

⁶⁶ *LVI*A, f. 458, ap. 1, b. 79, l. 5.

⁶⁷ Ten pat, b. 82, l. 4.

⁶⁸ Ten pat, b. 86, l. 5v.

⁶⁹ Ten pat, b. 88, l. 2v.

⁷⁰ Ten pat, b. 92, l. 3v.

⁷¹ P. D u b i ņ s k i, *Zbiór praw i przywilejów miastu stołecznemu W. Ks. Litewskiego Wilnowi nadanych*, Wilno, 1788, s. 196–200.

nės „paveikslą“, kuris reikšmingai papildytų ligšiolinės istoriografijos teiginius. Kadangi neišliko cechų knygų ar XVIII a. pirmosios pusės Vilniaus gyventojų surašymų (liustracijų), tai magistrato vestos Vilniaus miesto pajamų–išlaidų knygos su jose esančiais Grabnyčių mokesčio registrais tyrinėtojams tampa dar svarbesnės⁷². Turbūt nesuklysimė, jei, sekdami Mauricijumi Hornu, šiose knygose esančius duomenis vertinsime kaip minimalius iš įmanomų⁷³.

PRIEDAS nr. 1: 1722, 1724–1737, 1742–1748 m. miesto [mokesčių] knygų turinio suvestinė.

Publikacija parengta laikantis transkribavimo taisyklių, paskelbtų Kazimierzo Lepszy' o parengtoje istorinių šaltinių publikavimo instrukcijoje⁷⁴. Įrašai suvienodinti.

Knyga nr. 79 (1722)

Knygos pavadinimas: nėra.

Turinys:

Taksa składanki gromnicznej w roku 1722 m-sca marca dnia 5, l. 1v–28v;

Komput percepty i ekspensów składanki sejmowej tu się retenta wyrażają w roku 1722, l. 29v–30r;

Komput percepty i retentów gromnicznej składanki w roku 1722, l. 30v–31r;

Ekspensa w tymże roku 1722 tak gromnicznej jako i sejmowej składanki specyfikują się *Ordine sequenti*, l. 31v–32r;

Ekspensa sejmowej składanki, l. 32v–33r;

Komput latusów ekspensowych, l. 33v;

Regestr długu winnego, l. 34;

Regestr percepty z retent przeszłego roku 1722, l. 35r;

Retenta u panów kupców, l. 35v;

Ekspensa ze skrzynki publicznej, l. 36–37v;

[...] do skrzynki publicznej całego miasta, l. 38–40v;

Ekspena, l. 41.

⁷² Apie vykdytas liustracijas žinių randame mokesčių knygose. Vienoje jų ties 1724 m. rašoma: *Podczas lustracy miasta w. ichm. panom komisarzom na registra za 6 liber papieru [...]*, žr. *LVIA*, f. 458, ap. 1, b. 82, l. 22.

⁷³ M. Horn, *Rzemiosło miejskie województwa belskiego w pierwszej połowie XVII wieku. Zagadnienia kryzysu gospodarczego Rzeczypospolitej szlacheckiej w XVII wieku*, Wrocław–Warszawa–Kraków, 1966, s. 151–157.

⁷⁴ *Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych: od XVI w. do poł. XIX w.*, red. nauk. K. Lepszy, Warszawa, 1953.

Knyga nr. 82 (1724)

Knygos pavadinimas: Registr taksy całego miasta, także percepty i ekspensów publicznej skrzynki na ratuszu w roku 1724.

Turinys:

Roku 1724 d. 3 m-sca marca [...] taksa przez jmci pana Mikołaja Brzozowskiego burmistrza [...], l. 1–13r;

Anno 1724 miesiąca maja dnia. Registr importancyi składanki na cztery tysiące złotych szelągami do publicznej skrzynki na ratusz tak od szlchetnego magistratu, *et honorata comunitate* jako też od wszystkich panów cechowych *tenore seqenti* wypisani, l. 15–19v;

Anno 1724 specyfikacja odebranej gromniczej składanki od całego miasta na sumę 4000, l. 20–21r;

Ekspensa z publicznej skrzynki w roku 1724, l. 22–23r;

Roku 1724 eksp[er]ns sejmowej składanki, l. 23v–24r;

Ekspens z publicznej skrzynki w roku 1724, l. 25v–27v;

Komput latusów ekspensowych gromniczej składanki, l. 28.

Knyga nr. 86 (1725/1726)

Knygos pavadinimas: *Anno Domini 1725* registr percepty i ekspensów całego miasta publicznej skrzynki na ratuszu składanki gromniczej / *Anno Domini 1726* registr percepty i ekspensów na sejm grodzieński od całego miasta erygowanych.

Turinys:

Roku 1725 m-sca marca 26 dnia [?] Taksa generalna przez ichm. panów Michała Kossobuckiego burmistrza [...], l. 1–24r;

Kompendium percepty składanki gromniczej roku 1725, l. 24v–25r;

Roku 1725 m-sca septembra 21 dnia, ja Jan [...]ski będąc posłany do miasta JKMcj Wilna na komisją skarbową W. X. L. do Grodna, na drogę i ekspensa prawne wzięłem od szlchetnego jm. pana Tomasza Sikorskiego R. W. gotowych pieniędzy, l. 26;

Ekspensa z publicznej skrzynki w tymże roku 1725, l. 27–29r;

Percepta składanki na sejm grodzieński w roku 1726, l. 30–35r;

Kompendium percepty składankowej na sejm grodzieński *Anno 1726*, l. 35v–36r;

Ekspensa na sejm grodzieński w roku 1726, l. 37–38r.

Knyga nr. 88 (1726)

Knygos pavadinimas: *Anno Domini 1726* registr percepty i ekspensów publicznej skrzynki na ratuszu z składanki gromniczej całego miasta.

Turinys:

Roku 1726 dnia 8 m-sca aprila. Taksa generalna według ordynacyi [...] ekspedyjowana [...], l. 1–11r;

Percepta gromniczej składanki na złotych 3000 w roku 1726, l. 12–16r;
Kompendium percepty składanki gromniczej, l. 16–17;
Ekspensa z gromniczej składanki w roku 1726, l. 18–18a.r;
Ekspensa na reparację ratusza, to jest dach nad progiem pobiała muru wieży pod zegarem i dachówką, gzymsy pokrycie i reparacja izby gospodarskiej z sieniami, l. 18a.v–20v.

Knyga nr. 92 (1727)

Knygos pavadinimas: [Registr] taksy całego miasta percepty i ekspensów z publicznej skrzynki na ratuszu w roku 1727.

Turinys:

Roku 1727 m-sca aprila dnia 3. Taksa generalna według dawnych ordynacyi [...] ekspedyjowana, l. 1–16r;

Kompendium wybranej składanki gromniczej w roku 1727, l. 17–18v;

Ekspensa skrzynkowych pieniędzy w roku 1727, l. 19–21v;

Ekspensa na drzwi izby wójtowskiej i wieży pod zegarem, l. 21v–22r;

Kompendium latusów ekspensowych, l. 23.

Knyga nr. 97 (1728)

Knygos pavadinimas: Registr taksy całego miasta także percepty i ekspensów publicznej skrzynki na ratuszu w roku 1728.

Turinys:

Roku 1728 m-sca marca dnia 18. Taksa generalna według ordynacyi [...] ekspedyjowana, l. 1–14r;

Komput percepty gromniczej składanki i retenta *Anno 1728*, l. 14v–15r;

Ekspensa roku 1728, l. 16–18r;

Notacyja długów zaciągnionych w roku 1728, l. 18v;

Registr wyboru składanki od całego miasta na zapłatę remanentów regimentowi konnej dragoni ichm. pana w-dy połockiego, dekretem Trybunału skarbowego W. X. L. przysądzonych [...], l. 19r–24r;

Nadpłacenie reszty raty septembrowej 1728 dwudziestej czwartej jm. panu Freierowi porucznikowi J. K. Mci od panów poborców podymnego przybyłych doszło *Anno 1729 Januarii*, l. 25r;

Anno 1728 m-sca 10-bra dnia. Kontrybucyja całego miasta na 3000 zł na zapłacenie remanentu regimentowi konnej dragoni j. w. jm. pana wojewody połockiego, dekretem Trybunału Skarbowego W. X. L. a z tych 500 przysądzonych, l. 25v–26r;

Anno 1729 percepta składanki, l. 27–29r.

Knyga nr. 100 (1729)

Knygos pavadinimas: Regestr taksy całego miasta także percepty i ekspensów publicznej skrzynki na ratuszu w roku 1729.

Turinys:

Roku 1729 m-sca marca dnia 30. Taksa generalna według ordynacyi [...] ekspedyjowana, l. 1–15a;

Ekspensa roku 1729 3 maja j. w. jm. panu Sapiezie kasztelanowi trockiemu, marszałkowi Trybunału W. X. L. przy powinszowaniu honorarium [...], l. 16;

Percepta sejmowej składanki w roku 1729 na złotych trzy tysiące [...] uchwalonej, l. 17–23r;

Ekspensa składanki sejmowej *A. 1729*, l. 25–27r;

Roku 1729 komput wyboru składanki gromnicznej zł 4000, l. 27v–29r.

Knyga nr. 102 (1730)

Knygos pavadinimas: Regestr taksy całego miasta także percepty i ekspensów publicznej skrzynki na ratuszu w Roku Pańskim 1730.

Turinys:

Roku 1730 m-sca kwietnia dnia 17. Taksa generalna według ordynacyi [...] ekspedyjowana, l. 1–15v;

Ekspensa skrzynkowych pieniędzy w roku 1730, l. 16v–18v;

Anno D-ni 1730 percepta składanki sejmowej na złotych 3000 dnia 28 7-bra [...] uchwalonej, l. 19r–22v;

Anno 1730 komput percepty składanki gromnicznej, l. 23v;

W tymże roku 1730 komput percepty na wjazdy j. w. jm. pana Ogińskiego wojewody wileńskiego i j. w. jm. księdza Zienkowicza biskupa wileńskiego także na ekspensa [...] W. X. L., l. 24;

Ekspensa w roku 1730 i 1731, l. 25r;

Ekspensa na reparację kominów dwóch ratusznych i naprawę dachów, murowanie dziur w wieży etc. także okien dwóch nowych w sieniach ratusznych, l. 26–27r.

Knyga nr. 108 (1731)

Knygos pavadinimas – Regestr taksy całego miasta także percepty i ekspensów publicznej skrzynki na Ratuszu w Roku Pańskim 1731.

Turinys:

Roku 1731 m-sca augusta dnia 16. Taksa generalna według ordynacyi [...] ekspedyjowana, l. 1–14r;

Ekspensa w roku 1732 z percepty 1731 roku, l. 15;

Anno 1732 ekspensa na reparację izby, dla trębacza na ratuszu, l. 16;

Komput percepty składanki gromnicznej w roku 1731, l. 18.

Knyga nr. 110 (1732)

Knygos pavadinimas: *Anno Domini 1732* registr taksy całego miasta także percepty i ekspensów publicznej skrzynki na ratuszu.

Turinys:

Roku 1732 m-sca kwietnia dnia 22. Taksa generalna według ordynacyi [...] ekspedjowana, l. 1–12r;

Anno 1732 percepty składanki sejmowej na złotych 3000 dnia 20 augusta [...] uchwalonej, l. 13–16r;

Anno 1732 komput percepty składanki gromnicznej, l. 16v;

Anno 1732 komput percepty składanki sejmowej, l. 17r;

Ekspensa w roku 1732 tak z gromnicznej jako i z sejmowej składanki, l. 18–19r;

Ekspensa na egzekwie po najjaśniejszym królu jm. Auguście wtórym *A. 1733* marca dnia 17 w kościele wileń[skim] ichm. księży dominikanów św. Ducha, l. 19v–20r.

Knyga nr. 116 (1733)

Knygos pavadinimas: *Anno Domini 1733* registr taksy całego miasta także percepty i ekspensów publicznej skrzynki na ratuszu *Anno 1734*.

Turinys:

Anno 1733 m-sca kwietnia dnia 17. Taksa generalna według ordynacyi [...] ekspedjowana, l. 1–14r;

Ekspensa w roku 1733, l. 15;

Percepta na sejm elekcyjny najjaśniejszego króla ichmć w roku 1733 m-sca augusta 13 dnia [...] postanowiona ichmość panowie magistratowi, l. 16–18v;

Anno 1733 składanki elekcyjna najjaśniejszego króla jmci, l. 19r;

Anno 1733 komput percepty składanki gromnicznej, l. 19v;

Anno 1733 percepta składanki sejmowej, l. 20r;

Ekspensa na wojsko najjaśniejszej Imperatorki, l. 20v–25r;

Anno 1733 ekspensa na reparacyją izby z sieniami przy Bromie Ostrej gdzie przed tym sługa komorzany mieszkał, l. 25v;

Ekspensa na reparacyję bruku w Bromie Rudnickiej *Anno 1733 Julii 10*, l. 26r.

Knyga nr. 118 (1734)

Knygos pavadinimas: *Anno Domini 1734* Registr percepty i ekspensów publicznej skrzynki na ratuszu także kończących się *A. 1735*.

Turinys:

Anno 1734 registr percepty składanek według takroczej taksy [...] także od wszystkich cechów przez swoich panów starszych [...] na ekspensa całego miasta tego roku 1734 importowanych, l. 1–13v;

Anno 1734 m-sca *Junii* dnia 22 składanka na zapłatę długów winnych na całe miasto zaciągnionych [...] postanowiona, a dnia *17 Julii* kartoczki od panów starszych cechowych na zapłatę tychże długów [...], l. 14–16v;

Anno 1734 kompendium percepty składanki gromnicznej, l. 17v;

A-o 1734 kompendium składanki na zapłatę długów na miasto zaciągnionych, l. 18r;

Notacyja ekspensów osobliwych w tym roku 1734 na które ichm. panowie magistratowi od panów kupców pieniądze importowali tu się wyrażają, l. 18v;

Anno 1734 ekspensa na jm. pana Kikibusza pułkownika wojsk rosyjskich najjaśniejszej Imperatorki, l. 19–20r;

Ekspensa roku 1734, l. 20v–21r;

A-o 1734 komput percepty składanki gromnicznej, l. 22v;

Komput percepty drugiej składanki, l. 23r.

Knyga nr. 121 (1735, 1736)

Knygos pavadinimas: nėra.

Turinys:

Roku 1735 m-sca *Februarii* dnia 4-tego. Taksa generalna według ordynacyi [...] i ekspedyjowana, l. 1–14r;

Komput wyboru składanki gromnicznej w roku 1735, l. 14v;

Anno 1735 m-sca aprila dnia 12 składanka powtórna [...] postanowiona na gwałtowne potrzeby miasta, na wojska rosyjskie, l. 15–17r;

1735 kwietnia dnia 2. Komput składanki powtórnej [...] na ratuszu postanowionej, l. 17v;

Anno 1735 m-sca maja 5 dnia. Składanka trzecia na nagłe potrzeby miasta na wojska rosyjskie [...] postanowiona, l. 18–20r;

1735 m-sca maja 5 dnia. Składanki trzeciej komput[owej] postanowionej na ratuszu, l. 20v;

Anno 1735 m-sca augusta dnia 11. Składanka czwarta na nagłe potrzeby miasta na wojska rosyjskie i na sejm następujący warszawski, dwojaka [...] postanowiona, l. 21r–23v;

Anno 1735 m-sca novembra dnia 29. Składanka [...] szósta na nagłe potrzeby miasta [...], l. 24–26r;

A-o 1735 novembra 29. Komput składanki piątej na nagłe potrzeby miasta [...] na ratuszu postanowione, l. 26v;

A-o 1735 m-sca augusta dnia 11. Komput składanki czwartej na różne ekspensa rosyjskie [...] postanowione, l. 27r;

Ekspens z publicznej skrzynki roku 1735, l. 28–48v;

Annus 1736 Laudetur Jesus Christus, l. 48v–51.

Knyga nr. 123 (1736)

Knygos pavadinimas: Registr taksy całego miasta percepty i ekspensów publicznej skrzynki na ratuszu w roku 1736.

Turinys:

Roku 1736 m-sca *Februarii* dnia 9. Taksa generalna według ordynacyi [...] ekspedjowana, l. 1–12v;

Komput percepty gromniczej składanki i przy tym drugiej *item* powtórniej uchwaloną trzecią i czwartą i retenta roku 1736, l. 13r;

Transport komputu percepty wszystkich czterech składanek, l. 13v;

Ekspensa publicznej składanki *Anno 1736*, l. 14–21r;

Registr wydatków na publiczne potrzeby całego miasta J. K. Mci Wilna z kupieckich importancyi od roku 1735 *in Decembri* poczynając w roku 1736 tegoż miesiąca kończąc *ad publicum* miasta [...] poddany w ten sposób, l. 22–23r.

Knyga nr. 128 (1737)

Knygos pavadinimas: Roku 1737 percepta et ekspensa [...] miasta J. K. Mci Wilna.

Turinys:

Roku 1737 m-sca marca dnia 27. Taksa generalna według ordynacyi [...], l. 1r;

Roku 1737 w Wilnie. Daj Panie Boże szczęśliwie. Taksa gromniczna na cechy, l. 2–8r;

Anno 1737 gromniczna taksa cechowa, l. 8v–9r;

Rozchód *ex aerario* publiczcy roku 1737, l. 10v–11r;

Komput przychodu i rozchodu, l. 11v.

Knyga nr. 143 (1742)

Knygos pavadinimas: nėra.

Turinys:

Registr taks, między osobami cechowymi mieszczaninami w mieście J. K. Mci Wilna, którzy w przody w cechu między się bracią z starszemi taksują się [...] W roku 1742 dnia 12 lutego gromniczną składankę na ratuszu ekspedjowana [...], l. 1–7r;

Komput składanki gromniczej [...], l. 7v;

Registr powtórnej składanki w roku 1742 miesiąca septembra uchwalonej, jedna podczas sesyi generalnej na komisiją w mieście Wilnie, z ichm. ks. jezuitom, [...] podług taksy gromniczej ma być wybraną, l. 8–14r;

Komput składanki komisciney wybranych, l. 14v;

Rozchód z publicznego skrzynki miasta J. K. Mci Wilna za rozkazaniem szlachetnych ichmć panów burmistrzów na różne ekspensa wydane w tym roku 1742, l. 15–16r;

Przychód do publicznego skrzynki składanczanej, l. 16v;

Rozchód z publicznego skrzynki składanczanej, l. 17r.

Knyga nr. 147 (1743)

Knygos pavadinimas: Registr składanczany roku 1743.

Turinys:

Registr taksy między osobami cechowemi mieszczaninami w mieście J. K. Mci Wilna, którzy w przody w cechu między się bracia ze starszemi taksują się [...] w roku 1743 dnia 12 lutego gromniczną składankę na ratuszu ekspedyjowana [...], l. 1–8r;

Komput składanki gromnicznej wybranych i z remanencyi od roku 1742, l. 8v;

Rozchód z publicznego skrzynki miasta J. K. Mci Wilna za rozkazaniem szlache-nych ichm. panów burmistrzów na roczne ekspensa wydaną w tym roku 1743, l. 9–10r;

Przychód do publicznego skrzynki składanczanej, l. 10v;

Rozchód z publicznego skrzynki składanczanej, l. 11r;

Roku 1745 *die 3 Februarii* generalny registr wypisuję co należy za towary kredyto-wane na potrzebę miasta J. K. Mci [...] wszystko od roku 1744, [be l. n.]

Knyga nr. 154 (1744)

Knygos pavadinimas: Registr składanczanej 1744.

Turinys:

Registr taksy między mieszczaninami cechowemi w mieście J. K. Mci Wilna, którzy w cechu między się bracią taksują, a na po tym cechmistrz starszy, roczny [...] r roku 1744 dnia 10 lutego gromniczną składankę na ratuszu ekspedyjowana [...], l. 1–9r;

Komput składanki gromnicznej wybranych, l. 9v;

Registr powtórnej składanki w roku 1744 m-sca *Julii* uchwalonej dwojaka podczas sesyi generalnej na komisji w mieście w Wilnie [...] podług taksa gromnicznej ma być sowitą wybrana, l. 10–17r;

Komput powtórnej składanki [...] wybranych, l. 17v;

Registr po trzeciej składanki w roku 1744 miesiąca septembra uchwalonej jedna podczas sesyi generalnej na sejm i asesoryi do Grodno, [...] podług taksa gromnicznej ma być wybrana, l. 18–25r;

Komput trzeciej składanki sejmowej i na asesoryi wybranych, l. 25v;

Rozchód z publicznego skrzynki miasta J. K. Mci Wilna za rozkazaniem szla-chetnych ichm. panów burmistrzów na roczne ekspensa wydane w tym roku 1744, l. 26–32 r;

Przychód do publicznego z skrzynki składanczanej, l. 33v;

Rozchód z publicznego skrzynki składanczanej, l. 34.

Knyga nr. 159 (1745)

Knygos pavadinimas: Registr publicznej skrzynki 1745.

Turinys:

Regestr taksy między mieszczanami cechowemi w mieście J. K. Mci Wilna, którzy w cechu między się bracią taksują, a na po tym cechmistrz straszy roczny [...] podają. Regestr braci swoich którzy dać mogą wiele dnia 24 marca w roku 1745 gromniczną składankę na ratuszu ekspedyjowaną [...], l. 1–11v;

 Komput latusów gromnicznej składanki wybranej, l. 12r;

 Eksenta gromnicznej składanki, l. 12v;

Regestr powtórnej składanki w roku 1745 m-sca septembra podczas publicznej sesyi od wszystkich trzech stanów na pilne potrzeby miasta J. K. Mci Wilna ustanowioną a według taksy gromnicznej ma być wybrana, l. 13–16r;

 Komput powtórnej składanki wybranej latusów, l. 17;

Regestr wydatków roku 1745 za sprawowaniem szlachetnych ichmciów panów burmistrzów j. mci pana Hrehorego Fiederowicza, jmci pana Pawła Duchowicza i całej rady miasta J. K. Mci Wilna z publicznej skrzynki, l. 18–19r;

 Przychód do publicznego z skrzynki składanczanej, l. 20v;

 Rozchód z publicznego skrzynki składanczanej, l. 21.

Knyga nr. 160 (1746)

Knygos pavadinimas: Regestr składanczany 1746.

Turinys:

Regestr taksy między mieszczanami cechowemi w mieście J. K. Mci Wilna, którzy w cechu między się bracia taksują [...] w roku 1746 dnia 10 lutego gromniczną składkę na ratuszu ekspedyjowana [...], l. 1–8r;

 Komput składanki gromnicznej wybraną 1746 z remanencyjami i retentami od roku 1745, l. 8v;

Regestr powtórnej składanki w roku 1746 miesiąca augusta uchwalonej dwojaka podczas sesyi generalnej na sejm i asesoryi do Warszawie blisko następujący. Tak ichm. panów magistratowych [...], które podług taksa gromnicznej ma być sowita wybraną, l. 9–15r;

 Retenta tak roczne 1745 według nam podanego rejestru od ichm. panów szafarze, jak ta wyrażone jest na niektórych osób gminowych do odzyskanie, ale nic nie odeszło, l. 16r;

 Komput powtórny składanki wybrany 1746 i innych przychodów, l. 16v;

 Rozchód z publicznego składanki miasta J. K. Mci Wilna za konsensem wszystkich trzech stanów podczas sesyi generalnej na różne ekspensa w interesa miasta J. K. Mci Wilna pozwołany w tym roku 1746, l. 17–19r;

 Przychód do publicznej skrzynki składanczany, l. 19v;

 Rozchód z publicznej skrzynki składanczany, l. 20r;

Knyga nr. 166 (1747)

Knygos pavadinimas: nėra.

Turinys:

Registr taksy między mieszczaninami cechowemi w mieście J. K. Mci Wilna, którzy w cechu między sobą bracią taksują [...] roku tysiąc siedemsetnego czterdziestego siódmego dnia dziesiątego lutego gromniczną składankę na ratuszu ekspedyjowana [...], [be l. n.];

Rozchód z przychodów do publicznej skrzynki miasta J. K. Mci Wilna importowanych za konsensem wszystkich trzech stanów na różne ekspensa miasta i na sprawy J. K. Mci Wilna w tym roku 1747 niżej wyrażonym sposobem opisany, [be l. n.];

Komput latusów składanki wybranej w roku 1747, [be l. n.].

Knyga nr. 173 (1748)

Knygos pavadinimas: Registr składanczany 1748.

Turinys:

Registr taksy między mieszczaninami cechowemi w mieście J. K. Mci Wilna, którzy w cechu między sobą bracią taksują [...] roku tysiąc siedemsetnego czterdziestego ósmego miesiąca lutego dnia 17 gromniczną składankę na ratuszu expediowana [...], l. 1–8r;

Komput składanki gromnicznej, l. 8r;

Registr powtórej składanki w roku 1748 miesiąca apryla uchwalonej na generalnej sesyi [...], l. 8v–14r;

Komput powtórej składanki [...], l. 14v;

Registr po trzeciej składanki w roku 1748 miesiąca augusta uchwalonej sowita podczas sesyi generalnej na sejm i asesoryi do Warszawie blisko następującej, l. 15–21r;

Komput trzeciej składanki na sejm [...], l. 21r;

Rozchód z publicznej skrzynki miasta J. K. Mci Wilna za konsensem wszystkich trzech stanów przy sesyi generalnej na różne ekspensa wydaną w tym roku 1748, l. 22–24r;

Przychód do publicznego skrzynki składanczanej, l. 24v;

Rozchód z publicznego skrzynki składanczanej, l. 25r.

Knyga nr. 178 (1748)

Knygos pavadinimas: Registr składanczany 1748.

Turinys:

Registr taksy między mieszczaninami cechowemi w mieście J. K. Mci Wilna, którzy w cechu między sobą bracią taksują [...] roku tysiąc siedemsetnego czterdziestego ósmego miesiąca lutego dnia 17 gromniczną składankę na ratuszu ekspedyjowana [...], l. 1–8v;

Komput składanki gromnicznej [...], l. 8v;

Regestr powtórny składanki w roku 1748 m-ca apryla uchwalonej na generalnej sesyi od wszystkich trzech stanów na pilną potrzebę miasta J. K. Mci Wilna [...], l. 9–15v;

Komput powtórnej składanki [...], l. 15v;

Regestr po trzeciej składanki w roku 1748 miesiąca augusta uchwalonej sowita podczas sesyi generalnej na sejm i asesoryi do Warszawie blisko następującej [...], p. 16–22v;

Komput trzeciej składanki [...], l. 22v;

Rozchód z publicznego skrzynki miasta J. K. Mci Wilna [...] na różne ekspensa wydane w tym roku 1748, l. 23–25v;

Przychód do publicznego skrzynki składanczanej, l. 25v;

Rozchód z publicznego skrzynki składanczanej, l. 26r.

Bernadetta Mańś – humanitarinių mokslų daktarė, Adomo Mickevičiaus universiteto Poznanėje Istorijos instituto Naujųjų laikų istorijos iki XVIII a. katedros dėstytoja (adjunktė).

El. paštas: bernadetta13a@interia.pl

